

**TÜ LÕUNA-EESTI KEELE-
JA KULTUURIUURINGUTE KESKUSE KROONIKA
2021–2022**

Eva Saar

LE KESKUSE TÖÖTAJAD

Eva Saar, keskuse koordinaator

Sulev Iva, lõunaeesti keele ja kultuuri lektor

LE KESKUSE NÕUKOGU LIIKMED

Paul Hagu – keskuse nõukogu esimees

Külli Eichenbaum – Võrumaa vaimse kultuuripärandi asjatundja

Sulev Iva – TÜ lõunaeesti keele ja kultuuri lektor (nõukogu liige alates 05.05.2022)

Rainer Kuuba – Võru Instituudi direktor

Alli Laande – Mulgimaa esindaja

Karl Pajusalu – TÜ eesti keele ajaloo ja murrete professor

Ahto Raudoja – Setomaa esindaja

Heiki Valk – TÜ arheoloogia professor

Mart Velsker – TÜ eesti kirjanduse kaasprofessor

KESKUS INTERNETIS

<https://keel.ut.ee/et/sisu/louna-eesti-keele-ja-kultuuriuuringute-keskus>

KESKUSE TOETAJAD

Kultuuriministeerium (Eesti Rahvakultuuri Keskuse Vana-Võromaa, Setomaa ja Mulgimaa pärimuskultuuri toetusmeetmetest), Eesti Keele Instituut, Eesti Kultuurkapital.

ÕPPETÖÖ

2021

9. veebruar – 20. aprill

Võru keele vestluskursus, õppejõud Sulev Iva.

9. veebruar – 20. aprill

Loengukursus „Lõunaeesti kirjakeele ajalugu“, õppejõud Sulev Iva.

11. veebruar – 15. aprill

Loengukursus „Setu müüdilised regilaulud: tekstid ja taustad“, õppejõud Madis Arukask.

12. veebruar – 23. aprill

Võru keele algkursus, õppejõud Sulev Iva.

7. september – 9. november

Võru keele järgkursus, õppejõud Sulev Iva.

9. september – 11. november

Loengukursus „Lõunaeesti folkloor“, külalisõppejõud emeriitdotsent Paul Hagu.

10. september – 12. november

Loengukursus „Lõunaeesti keeled“, õppejõud Sulev Iva.

10. september – 19. november

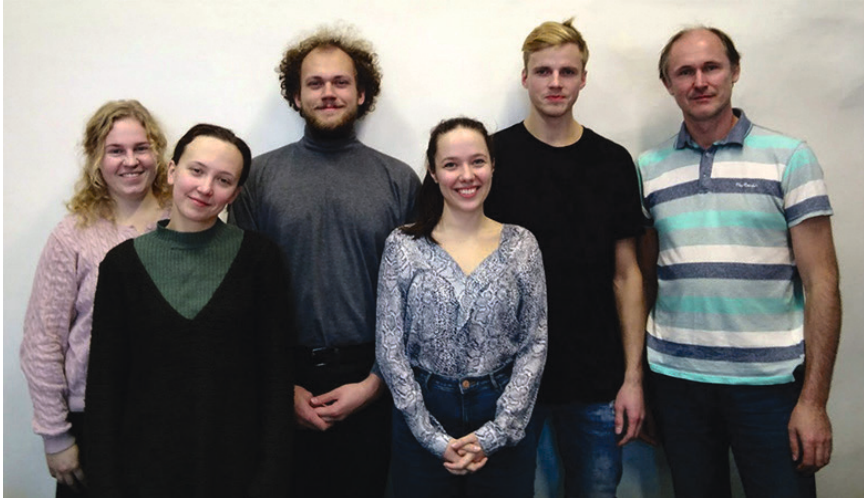
Loengukursus „Seto elulaad, elatusalad ja pärimuskultuur“, külalisõppejõud Elvi Nassar.

15. september – 14. oktoober

Võru keele algkursus Tallinnas, Eesti Muusika ja Teatriakadeemia lavakunstikooli üliõpilastele. Õppejõud Sulev Iva.

7. oktoober – 16. detsember

Loengukursus „Lõuna-Eesti koha- ja isikunimed“, külalisõppejõud Mariko Faster ja Evar Saar.

2021. aasta sügisel toimus LE keskuse eestvedamisel Tallinnas esimene akadeemiline võru keele kursus – võru keele oskust lihvisid Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia lavakunstikooli IV kursuse üliõpilased Maarja Mõts, Maria Liive, Erik Richard Salumäe, Maria Ehrenberg ja Karel Käos. Neid ja nende nooremaid õpingukaaslasi juhendas Sulev Iva. Foto erakogust

2022

9. veebruar – 20. aprill

Võru keele algkursus Viljandi Kultuuriakadeemias, õppejõud Sulev Iva.

15. veebruar – 19. aprill

Võru keele vestluskursus, õppejõud Sulev Iva.

16. veebruar – 11. mai

Interdistsiplinaarne kursus „Lõuna-Eesti etnogenees“, mis toimus koostöös TÜ arheoloogia, geneetika ja lingvistika sidusuuringute kolleegiumiga. Kursuse õppejõududeks olid eri uurimisvaldkondade parimad tundjad: Karl Pajusalu (vastutav), Riho Altnurme, Madis Arukask, Indrek Jääts, Marju Kõivupuu, Valter Lang, Art Leete, Mait Metspalu, Miina Norvik, Taavi Pae, Eva Saar, Anti Selart, Kristiina Tambets, Tiit Tammaru, Szilárd Tibor Tóth, Mari Tõrv, Maaja Vadi, Heiki Valk, Mart Velsker. Veebikursusena toimunud kursusel osales 25 üliõpilast, lisaks u 100 vabakuulajat.

18. veebruar – 6. mai

Võru keele algkursus, õppejõud Sulev Iva.

10. märts – 12. mai

Mulgi keele kursus, külalisõppejõud Kristi Ilves, Alli Laande, vastutav õppejõud Karl Pajusalu.

8. september – 8. detsember

Kursus „Lõuna-Eesti arheoloogia ja ajalugu“, õppejõud Heiki Valk.

9. september – 7. oktoober

Kursus „Lõunaeeesti kultuurigeograafia“, külalisõppejõud Marju Kõivupuu ja Taavi Pae.

13. september – 15. november

Võru keele järgkursus, õppejõud Sulev Iva.

15. september – 17. november

Kursus „Sissejuhatus lõunaeeesti kirjandusse“, õppejõud Mart Velsker.

16. september – 18. november

Kursus „Lõunaeeesti keeled“, õppejõud Sulev Iva.

Õppereisid 2022

17. mai

Mulgi kursuse üliõpilased osalesid Mulgimaal Mustlas mulgi sõnaraamatu koosolekul.

16.–17. juuni

Lutsimaa õppereis-seminar koostöös Emakeele Seltsiga.

16. september

Kursuste „Lõunaeesti kultuurigeograafia“ ja „Mulgi keel“ üliõpilaste õppeekskursioon Lääne-Võromaale ja Ida-Mulgimaale. Õppereisi juhendas Taavi Pae.

Lõuna-Eesti kultuurigeograafilisel õppeekskursioonil osalejad Urvastes, Tamme-Lauri tamme juures septembris 2022. Foto: Eva Saar

KULTUURISÜNDMUSED

2021

3. november 2020 – 12. aprill 2021

Näitus „Edgar Valteri imeline pokumaailm“ Jakobi 2 õppehoone IV korrusel.

Näitusel olid väljas suured pildid pokude rännakust Edgar Valteri radadel ja raamatu „Aastatsõõr pokudõga. Aastaring pokudega“ valmimisloost. Külli Leppiku kauneid loodusfotosid täiendasid Edgar Valteri originaaljoonistused pokudest ning Külli Leppiku aja kulgemisest kantud mõtisklused, mille tõlkis Urvaste kandi võru keelde Urmas Kalla.

7. oktoober

LE keskuse jututarõ „Seto õdak – Paul Hagu 75“. Ettekannetega esinesid ja uut seto kirjavara tutvustasid Eva Saar, Ahto Raudoja ja Karl Pajusalu. TÜ seto välitöödest 2021. aasta suvel ja seto korpuse koostamisest kõneles Janek Vaab.

12. oktoober

Mulgi sõnaraamatu I osa (A–L) veebiversiooni esitlus ja murdesõnaraamatute seminar Mulgimaal Mustlas. Mulgi sõnaraamatut tutvustasid Karl Pajusalu, Alli Laande ja Kristi Ilves, Eesti Keele Instituudi murdesõnaraamatute sarjast kõneles Jüri Viikberg ning seto sõnaraamatu koostamisest Eva Saar.

3. november

Võro keele nädala tähistamine. LE keskuse jututarõ külaliseks oli 2021. aasta Bernard Kangro kirjanduspreemia laureaat Erkki Koort, kes kõneles keskaegsest Võrumaast ja Tartu Piiskopkonnast ning nende inimeste lugudest kirjaniku pilgu läbi. Jututarõs sai osaleda nii kohapeal (Jakobi 2-103, Tartu) kui ka Zoomi vahendusel.

9. detsember

Mulgi jututare külalisteks olid Ave Grenberg, kes heitis tagasivaatava pilgu Abja-Paluoja tegemistele 2021. aasta soome-ugri kultuuripealinnana, ja Kristi Ilves, kes tutvustas Ülle Rosenbergi näitust „Elme ämäriguaa luu pilte pääl“.

Toomas Kuusingu näituse „Võrukeelse „Kalõvipoja“ illustratsioonid“ avamine 7. novembril 2022. Kunstnikku usutleb Mirjam Mõttus. Fotod: Eva Saar

9. detsember 2021 – 17. märts 2022

Ülle Rosenbergi näitus „Elme ämäri guaa luu pilte pääl“ Jakobi 2 õppehoone IV korrusel. Näituse pani kokku LE keskuse koordinaator. Näituse valmimist toetas kultuuriministeerium Mulgimaa pärimuskultuuri toetusmeetmest.

17. detsember

LE keskuse pidulik juubeliseminar „TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskus 20 + 1“. Seminari avas Paul Hagu, ettekannetega esinesid Eva Saar ja Karl Pajusalu („TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskus 20 + 1“), Mart Velsker („Seitse tähelepanekut lõunaeeesti kirjan-duse kahekümnest aastast“) ja Heiki Valk („Lõuna-Eesti arheoloogia 2011–2020“).

Seminarile järgnes TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse aastaraamatu XIX–XX esitlus. Juubeliseminar kaunistas laul ning pillimäng ansambli Baaba ja Ka (Kauksi Ülle ja Evar Riitsaar).

2022

9. detsember 2021 – 17. märts 2022

Ülle Rosenbergi näitus „Elme ämäri guaa luu pilte pääl“ Jakobi 2 õppehoone IV korrusel.

18. märts – 6. mai

Kaia Hommiku maalide näitus seeriast „Kirmsi raba hääled“ ja „Piiri-pealsed puud“ Jakobi 2 õppehoone IV korruse soome-ugri tiivas.

11. mai – 31. oktoober

Mari Hiiemäe illustratsioonide näitus „Metsa poole“ Tartus, TÜ Jakobi 2 õppehoone IV korrusel soome-ugri tiivas. Eksponeeritud tööd on valitud Mall Hiiemäe 2020. aastal ilmunud raamatu „Väike puu- ja põõsaraamat rahvapärimestest“ illustratsioonide hulgast.

7. november 2022 – 20. jaanuar 2023

Näitus Toomas Kuusingu illustratsioonidest võrukeelsele „Kalõvipojale“ Jakobi 2 õppehoone trepigaleriis.

7. november

„Kalevipoja“ õhtu – võro keele nädala tähistamine TÜ eesti ja üldkeele-
teaduse instituudi raamatukogus. Ettekannetega esinesid Madis Arukask
(„Eeposed ja nende esitajad“), Rainer Kuuba („Võrukeelne „Kalevipoeg“
toimetaja pilgu läbi“) ja Urmas Kalla („Kuidas sündis võrukeelne „Kalevi-
poeg““).

Samas toimus Toomas Kuusingu näituse „Võrukeelse „Kalõvipoja“
illustratsioonid“ avamine Jakobi 2 trepigaleriis. Meeleolu loomiseks esines
võro- ja setokeelsete lauludega meestelaulupunt Ütsiotsõ.

MUU

LE keskuse osalusel on koostamisel seto, mulgi, Häädemeeste ja Saaremaa
sõnaraamatud.

22. veebruar 2021

TÜ Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse kolimine. Keskuse uus
asukoht Tartus on Jakobi 2-413.